4.6. Kader ve Kazaya İman

Kader, Yüce Allah'ın, ezelden ebede kadar olacak bütün şeylerin zaman ve yerini, özellik ve niteliklerini, sonsuz ilmiyle bilip takdir etmesidir. Kaza ise Allah'ın (c.c.) takdir ettiği şeylerin, zamanı gelince meydana gelmesidir. Kaza ve kader Allah'ın (c.c.) ilim, irade, kudret ve tekvin sıfatlarıyla ilgilidir. Kadere inanan insan; hayır ve şerrin, iyi ve kötünün, evrendeki her şeyin Allah'ın (c.c.) bilmesi ve yaratması ile

51. Tekâsür suresi, 8. ayet.
52. En'âm suresi, 32. ayet.
53. Kasas suresi, 77. ayet.
54. bk. Zilzâl suresi, 7,8. ayetler.
55. Tirmizî, Kıyamet, 51.

TARTIŞALIM

Çalışmadan düşük not alan bir öğrenci "Kaderim böyleymiş, ne yapayım." sözü öğrencinin nasıl bir kader anlayışına sahip olduğunu göstermektedir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

İnsan cüzî iradesi ile kendi davranışlarını seçmekte özgürdür.

olduğunu kabul eder. Müslüman, kâinattaki tüm varlıkları ve olayları belli bir ahenk ve ölçüye göre düzenleyenin Allah (c.c.) olduğunu bilir. Nitekim Allah (c.c.), kâinatta olan her şeyi belli bir plan (kader) içerisinde yarattığını şöyle ifade etmiştir. **"Biz her şeyi bir kadere (ölçüye, plana) göre yarattık."**[56]

Kâinattaki olaylar O'nun bilgisi dâhilinde meydana gelmektedir. **"... O (Allah) her şeyi bilendir."**[57] "Her şey" ifadesi geçmişi, şimdiyi ve geleceği de kapsar. O'nun ilminin bir sınırı yoktur. Allah (c.c.) sonsuz ilmiyle insanların yapacaklarını önceden bilir. O'nun her şeyi bilmesi insanların iradesini ortadan kaldırmaz. İnsan hür iradesini kullanarak yapmayı tercih ettiği davranışlarından her hâlükârda sorumlu olmaktadır.

İnsan, aklı sayesinde vahye muhatap olmakta ve dinî sorumluluk almaktadır. Kur'an'da insanın, iman konusunda ve din seçiminde özgür bırakıldığı şöyle ifade edilmiştir: **"Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik. İster şükredici olsun, ister nankör."**[58] Ayrıca Allah (c.c.), insanın sorumluluğunu gücüyle sınırlı kılmaktadır. Bu husus Kur'an'da şöyle ifade edilmektedir: **"Allah, kimseye gücünün üstünde bir şey teklif etmez..."**[59]

Akıl ve özgür irade sahibi insan karşılaştığı zorluklar karşısında ümitsizliğe kapılıp "kaderim böyle" diyerek başarısızlıklarının, sıkıntılarının sorumluluğunu kadere yükleyemez. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır: **"Başınıza gelen herhangi bir musibet kendi yaptıklarınız sebebiyledir. O yine de çoğunu affeder..."**[60] Dünya hayatında başarılı olma; çalışmaya, gayret etmeye, aklımızı kullanarak yeni ve farklı imkânlar oluşturmaya bağlıdır. İnsanın, çalışmadan ve gayret etmeden isteklerine ulaşması mümkün değildir. Rabbimiz bu hususu şöyle ifade buyurmuştur: **"Gerçekten insan için kendi çalışmasının karşılığından başka bir şey yoktur."**[61]

Tevekkül, dinimizin bildirdiği sebeplere yapıştıktan sonra neticeyi sebeplerden değil, sebepleri yaratandan beklemektir. **"...Bir işe başladığın zaman, Allah'a tevekkül et, O'na güven!.."**[62] ayet-i kerime, tevekkül ile beraber azmederek çalışmak gerektiğini göstermektedir.

56. *Kamer suresi, 49. ayet.*
57. *Şûrâ suresi, 12. ayet.*
58. *İnsan suresi, 3. ayet.*
59. *Bakara suresi, 286. ayet.*
60. *Şûrâ suresi, 30. ayet.*
61. *Necm suresi, 39. ayet.*
62. *Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.*

Tevekkül, herhangi bir işin gerçekleşmesi için yerine getirilmesi gereken sebepleri yerine getirdikten sonra bu işin sonucunu Allah Teâlâ'dan beklemektir.

Dünya işlerinde genellikle sebepler yerine getirildiğinde sonuçlara ulaşılır. Doğru sebebe yapışan doğru netice alır. Bu durum inananlar için Allah'a (c.c.) hamd ve şükür vesilesidir.

Bazen işlerin gerçekleşmesi için gerekli sebepler yerine getirilir fakat beklenmeyen, öngörülmeyen, tahmin edilemeyen şeyler sebebiyle beklediğimiz sonucu alamayabiliriz. Bu durumda inanan kimse bıkkınlık, yılgınlık ve ümitsizliğe kapılmaz. Sonuca tevekkül eder. İçinde bulunduğu durumda nasıl çözüm bulacağını araştırır. İnançsız kimse ise çabalarının sonucunu alamadığı için sonucu intihara kadar varabilecek bunalımlara düşebilir.

Tevekkül, değiştirilmesi insan gücünün dışında olan üzücü olayları, ezelde takdir edilmiş bilip, üzülmemek, Allah Teâlâ'dan geldiğini düşünerek seve seve karşılamaktır. İnsan, bir işin neticesinin iyi mi, kötü mü olacağını bilemez. Hayır sandığı çok şey, şerle; şer sandığı çok şey de, hayırla neticelenebilir. Müslüman muhakkak şu işim olsun diye ısrar etmemeli, hayırlısını Allah'tan (c.c.) istemelidir.

YORUMLAYALIM

“Biz ona iki yol (iyi ve kötü) gösterdik.”

Beled suresi, 10. ayet.

Yukarıdaki ayet mealini insanın kaderi açısından yorumlayınız.

TARTIŞALIM

Kader konusuyla ilgili bilgilerinizi göz önünde bulundurarak aşağıdaki kıssayı arkadaşlarınızla tartışınız.

ÖLÜMDEN KAÇIŞ

Hz. Süleyman (a.s.), bir gün Kudüs'te Mescid-i Aksa'da arkadaşları ile oturup sohbet ederken, içeriye bir adam girer. Hz. Süleyman'a (a.s.) yaklaşıp ona gizlice bir şeyler söyler ve ayrılırken oturanları göz ucuyla süzer. Meclistekilerden birini görünce hayretle ve şaşkınlıkla bir süre adamı süzer sonra çıkıp gider.

Şaşıran adam, Hz. Süleyman'a (a.s.) sorar:

– Bu adam kimdi?

Hz. Süleyman (a.s.) cevap verir:

– Azrâil'di (a.s.). İnsan suretine girmiş olarak ziyarete gelmiş.

Bu cevabı alan adam endişe ve korkuya kapılır ve Hz. Süleyman'a (a.s.) yalvarır:

– Ya Süleyman (a.s.), Azrâil (a.s.) bana çok tuhaf baktı, doğrusu onun bu tavrından ürperdim. Ne olur beni buradan uzak bir yerlere gönder.

Arkadaşının ricasını kırmaz Hz. Süleyman (a.s.). Emrindeki Rüzgara onu alıp Yemen'e götürmesini emir buyurur. Adam ertesi gün Yemen'de birden karşısında, bir gün önce gördüğü ve Azrâil (a.s.) olduğunu öğrendiği adama rastlar. Başına geleceği anlar ve konuşur:

– Anladım, benim canımı almaya geldin. Yalnız bir sorum var, ona cevap ver öyle al canımı, der. Dün beni Süleyman'ın (a.s.) meclisinde görünce neden yüzüme hayretle baktın?

Azrâil (a.s.) cevap verir:

– Ben bu gün senin canını Yemen'de almakla görevlendirilmiştim. Dün seni Kudüs'te Süleyman'ın (a.s.) meclisinde oturur görünce, 'Bu adam bir günde Yemen'e nasıl gidecek?' diye hayret ettim der.

Mesnevi'den uyarlanmıştır.

Abdulbaki Gölpınarlı, Mesnevi Tercemesi ve Şerhi, s. 239-240.